

Sensozabawy

Gry i zabawy interakcyjne
w terapii dzieci
z zaburzeniami SI

sensobook

Spis treści

Wstęp	4
1. Gry i zabawy interakcyjne w psychoterapii dzieci z zaburzeniami SI	5
2. Organizacja gier i zabaw interakcyjnych – krok po kroku	6
2.1. Etapy terapii zaburzeń SI metodą gier i zabaw interakcyjnych	7
2.2. Współpraca z rodzicami	8
3. Ocena skuteczności oddziaływań terapeutycznych opartych na grach i zabawach interakcyjnych	9
4. Wybrane propozycje gier i zabaw interakcyjnych, integrujących i synchronizujących funkcje percepcyjno-motoryczne	10
5. Podsumowanie	32
6. Literatura	33

Wstęp

Dzieci z różnego rodzaju mikrodeficytami rozwojowymi na ogół nie lubią się uczyć i niechętnie realizują cele dydaktyczno-wychowawcze, narzucone im przez dorosłych. Dlaczego? Ponieważ nie chcą być kuferkami, do których dorosli w tak zwanej „dobrej wierze” (ale przy tym nierzadko na siłę) wciskają dydaktyczną wiedzę i gotowe przepisy na prawidłowe zachowanie w różnych sytuacjach życiowych. Dzieci nie lubią pod przymusem przyjmować tego wszystkiego, na co jeszcze nie są gotowe i czego nie są w stanie zrozumieć. Nie lubią ograniczeń, niepowodzeń, porażek, krytyki i braku akceptacji – zarówno ze strony rówieśników, jak i osób dorosłych.

Dzieci z zaburzeniami SI, podobnie jak wszystkie pozostałe dzieci, lubią się bawić, zdobywać swoją wiedzę i doświadczenia poprzez wykonywanie zadań i odgrywanie rozmaitych ról w dziecięcych zabawach. Lubią być doceniane, przydatne w grupie, bardzo cenią sprawiedliwość, bywają wyjątkowo sumienne i odpowiedzialne.

Zadaniem dorosłych jest jak najczęstsze stwarzanie dzieciom możliwości udziału w grach i zabawach interakcyjnych, które integrują wszystkie dzieci w grupie, niewiele kosztują, a wiele nauczą. Zabawy te są konstruktywne i wolne od suchych informacji zwrotnych typu „bardzo dobrze” lub „źle”. Nauczyciele występują tu w szczególnej roli: pomagają, wspierają, czuwają, ale przy tym pozostają jakby z boku i unikają typowych ocen. W przypadku dzieci z zaburzeniami SI ma to ogromne znaczenie, ponieważ ich droga od oceny „źle” do oceny „dobrze” czy „bardzo dobrze” bywa wyjątkowo długa i trudna, a wiara w pokonanie trudności – często chwiejna.

Gry i zabawy interakcyjne nie narażają dzieci na silne negatywne emocje już na starcie. Nie przewidują też nadgorliwego „wyręczania” dzieci w jakimkolwiek ocenianiu efektów ich działań. Zamiast tego stwarzają uczestnikom zabaw możliwość rejestrowania wszystkich sygnałów dotyczących ich działań oraz doświadczania konsekwencji zachowań.

Dzięki grom i zabawom interakcyjnym dzieci obserwują nie tylko siebie, ale także reakcje rówieśników, nauczyciela i innych osób z otoczenia. W szybki, naturalny sposób otrzymują reakcję zwrotną i mogą ją uwzględnić w kolejnych działaniach, starając się poprawić to, co niezbyt udało się poprzednim razem. Inaczej mówiąc, dzieci lepiej widzą siebie i innych.

Po grach i zabawach interakcyjnych dzieci odczuwają zmęczenie podobne do tego, jakie występuje po każdej innej aktywności. Jednak to zmęczenie ma zupełnie inną jakość. Nie zniechęca, nie frustruje, ale budzi radość, buduje poczucie własnej wartości i wyzwala siły do walki z różnymi trudnościami, również z tymi, które wynikają z zaburzeń SI.

Alina Jakubowska

1. Gry i zabawy interakcyjne w psychoterapii dzieci z zaburzeniami SI

Najlepszą i najskuteczniejszą metodą terapii dzieci z różnego rodzaju zaburzeniami SI są działania oparte na aktywnościach najbardziej sprzyjających rozwojowi w tej grupie wiekowej – na zabawie i ruchu.

Głównym celem gier i zabaw interakcyjnych jest stymulacja chęci dzieci do zabaw mających na celu całościowy ich rozwój: fizyczny, intelektualny oraz społeczny.

Cele szczegółowe uwzględniają:

- uwrażliwienie postrzegania siebie i innych,
- rozwijanie funkcjonalnego sposobu wyrażania swoich uczuć,
- kształtowanie zachowania interdependencyjnego (wzajemnie zależnego),
- kształtowanie szacunku do samego siebie w dozwolonych granicach,
- budowanie respektu i tolerancji dla uczuć i zachowań innych,
- wyrównywanie poziomu między dziećmi dominującymi a mało aktywnymi,
- poznanie nowych form komunikacji i zachowań,
- trenowanie zdolności psychosocjalnych (krytycznego postrzegania, otwartego porozumiewania się, współpracy, pomocy, odpowiedzialności, odmawiania),
- uwalnianie od zbędnych mechanizmów obronnych,
- redukcja lęków, barier,
- pożyteczne wykorzystanie energii nagromadzonej przez dzieci,
- budzenie radości ze wspólnych zabaw.

Charakterystyczne cechy gier i zabaw interakcyjnych:

- uwzględniają zaangażowanie dzieci i ich naturalną potrzebę ruchu,
- opierają się na posiadanych już zdolnościach, umiejętnościach dzieci oraz ich przeżyciach,
- stwarzają możliwość aktywnego uczestnictwa wszystkim członkom grupy i przynoszą korzyści zarówno poszczególnym osobom, jak i całemu zespołowi,
- mają wyznaczone granice merytoryczne i czasowe,
- mają jasno sformułowane cele oraz otwarte wyniki (nie do przewidzenia),
- nie zawierają poprawnych i złych rozwiązań,
- zawierają elementy współzawodnictwa,
- wzmacniają u dzieci poczucie kooperacji,
- kształtują empatię i zasadę fair play,
- skłaniają do refleksji.

2. Organizacja gier i zabaw interakcyjnych – krok po kroku

Skuteczna terapia trudności związanych z różnego rodzaju zaburzeniami SI ma swój początek w prawidłowej organizacji i przebiegu zajęć:

- stworzeniu odpowiedniego klimatu w grupie, opartego na pewności, otwartości, zaufaniu dzieci do samych siebie, do nauczyciela oraz do pozostałych uczestników zajęć,
- stałym czuwaniu nad szczerym wypowiedaniem się dzieci na temat ich przeżyć, uczuć, spostrzeżeń i wcześniej zdobytych doświadczeń życiowych,
- pomocy w prawidłowym przebiegu zajęć, eliminowaniu lub minimalizacji frustracji związanych z przebiegiem gier i zabaw,
- zachęcaniu dzieci do aktywnego udziału w zajęciach i emocjonalnego zaangażowania we wspólne działania.

Istnieje kilka ważnych czynników, które mogą w istotny sposób zaburzać dobre gry i zabawy. Należy więc mieć je na uwadze i unikać:

- gier i zabaw z dziećmi, które są bardzo zmęczone albo głodne,
- zmuszania dzieci do uczestnictwa w grach i zabawach, które z różnych powodów im nie odpowiadają,
- korzystania z telefonu komórkowego i załatwiania różnych spraw niezwiązanych z prowadzonymi zajęciami.

Co zrobić z dziećmi, które chętnie uczestniczą w grach i zabawach, ale nie potrafią przegrywać?

Przede wszystkim – należy uzbroić się w wielką cierpliwość i wyrozumiałość, ponieważ dzieci same w sobie nie są winne, że tak się zachowują. Zazwyczaj porażki bardzo źle znoszą dzieci niedojrzałe emocjonalnie, o wysokich ambicjach i żywym temperamencie.

W trudnych sytuacjach należy więc je pocieszać, wykazywać zrozumienie, a przede wszystkim:

- nie poświęcać zbyt wiele czasu i uwagi na omawianie wyników gier i zabaw, a koncentrować się na przeżywaniu związanym z grami i zabawami,
- bawić się w gry i zabawy lubiane przez dzieci i dobrze im znane,
- jak najczęściej organizować gry i zabawy wymagające współpracy, gdzie wygrywa się i przegrywa razem,
- często organizować gry i zabawy losowe – zaznaczać przy tym, że przegrana w tym przypadku nie świadczy o braku umiejętności, lecz o braku szczęścia w danej chwili,
- nagradzać i chwalić dzieci nie tylko za wygraną, ale też za przestrzeganie reguł gier i zabaw, za właściwą postawę, za wkładany wysiłek,
- należy wykazać się konsekwentną postawą i egzekwowaniem przyjętych zasad; w przypadku utrzymującego się niewłaściwego zachowania podczas gier i zabaw, łamania zasad lub oszukiwania nie należy grozić konsekwencjami, tylko je zastosować, np. przerywając zabawę po to, żeby dziecko zobaczyło, że szkodzi samo sobie.